

RAQAMLI DEPOZIT – OMONATCHINING YORQIN KELAJAGI POYDEVORI SIFATIDA

Murodova Ulmas Kamilovna,

O`zbekiston Respublikasi bank-moliya akademiyasi magistranti

DIGITAL DEPOSIT IS THE FOUNDATION OF THE DEPOSIT'S BRIGHT FUTURE

Murodova Ulmas Kamilovna,

**Graduate student of the Academy of Banking and Finance of the Republic of
Uzbekistan**

Annotatsiya: Maqolada depozit - jismoniy yoki yuridik shaxs tomonidan pul mablag'lari yoki boshqa boyliklarni (qimmatli qog'ozlar, zargarlik buyumlari, tangalar va boshqalar) bankka omonat shaklida yoki saqlashi xususida qayd etiladi. Hamda depozitning omonatchining kelajakdagi hayoti uchun zarur poydevor ekanligi tadqiq qilinadi.

**Kalit so`zlar:** deposit, kredit, omonat, bank, mijoz, kapital, jamg`arma, ulish.

Аннотация: В статье депозитом признается внесение или хранение денег или иных ценностей (акций, драгоценностей, монет и т.п.) физическим или юридическим лицом. Также изучается, является ли вклад необходимым фундаментом для дальнейшей жизни вкладчика.

Ключевые слова: вклад, кредит, вклад, банк, клиент, капитал, сбережения, участие.

Abstract: In the article, a deposit is recorded as a deposit or storage of money or other wealth (stocks, jewelry, coins, etc.) by an individual or a legal entity. It is also studied whether the deposit is a necessary foundation for the depositor's future life.

Key words: deposit, credit, deposit, bank, customer, capital, savings, share.

Kirish

Depozit va depozit o'rtasidagi farqlar

Depozit - bu omonatga o'xshash bank xizmati. "Depozit kengroq tushuncha bo'lib, u foyda olish maqsadida kredit tashkilotiga aktivlarni berishni anglatadi. Aktivlar esa har qanday mulk - qimmatli qog'ozlar, qimmatbaho metallar, valyuta tushuniladi. Pul ham fuqarolik qonunchiligi normalariga ko'ra mulk sifatida tasniflanadi. Lekin agar pul mablag'lari bankka o'tkazilsa, bunday huquqiy munosabatlar bank depoziti deb ataladi Bundan tashqari, omonat nafaqat jismoniy shaxslar, balki yuridik shaxslar uchun ham mavjud.

Depozit shakli

Depozitlarning quyidagi shakllari mavjud:

Yuridik yoki jismoniy shaxslarga o'z mablag'larini jamlash maqsadida banklar ochadigan, naqd pulsiz operatsiyalarda ishtirok etishi mumkin bo'lgan naqd hisobvaraqa.

Metal hisobvaraqa - bu oddiy bank hisobvarag'i bo'lib, unda naqd pul o'rniga ma'lum miqdordagi qimmatbaho metallar grammda qayd etiladi. Bu qimmatbaho metallni yoki tanga shaklida sotib olishning qulay alternatividir. Metal hisobvarag'ining oddiy hisobdan asosiy farqi shundaki, u bo'yicha shartnoma istalgan vaqtda bekor qilinishi mumkin, eng muhimi, undagi rentabellik oldindan ma'lum emas, odatdagi hisobda bo'lgani kabi, lekin hisobni ochish va yopish vaqtidagi metallning bozor qiymatiga qaraladi.

Bank (yoki depozitariy) seyf - mijozning bankdagi shaxsiy seyfi bo'lib, unda qimmatbaho narsalar: pul, hujjatlar, zargarlik buyumlari va boshqalar saqlanishi mumkin. Qimmatbaho narsalarni saqlash daromad olishni anglatmaydi. Seyfdan foydalanish uchun ijara shartnomasini rasmiylashtirish zarur – shu asosda bank mijozga vaqtincha foydalanish uchun ma'lum raqamga ega bank seyfini taqdim etadi. Shartnomada shkafda ba'zi buyumlar va moddalarni (qurol, o'q-dorilar, zaharli, tez yonuvchi moddalar, maxsus saqlash sharoitlarini talab qiladigan narsalar va boshqalar) joylashtirishni taqiqlanadi.

Tahlil va natijalar muhokamasi

Depozit shartnomasini imzolashda nimani tekshirish kerak?

Omonat ochish shartnomasi juda muhim hujjatdir. Unda pul mablag'larini depozit hisobvarag'iga joylashtirish shartlari, daromadlarni hisoblash va to'lash, pulni muddatidan oldin yechib olish va boshqa muhim tafsilotlar mavjud.

E'tibor berish kerak bo'lgan birinchi narsa - depozit bo'yicha foiz stavkasidir. Ba'zida banklar yuqori daromad va'da qiladilar, lekin aslida ular ancha kamtarona foizlarni to'laydilar. Bank omonatchilarga yillik 14% gacha reklama va'da qilishi mumkin, lekin aslida bunday yuqori stavka faqat oxirgi oy uchun amal qiladi. O'rtacha daromad darajasi depozit bo'yicha maksimal foizdan ancha past bo'ladi.

Bank shartnomada foiz stavkasini o'zgartirish huquqiga ega bo'lgan shartlar va muddatlarni belgilashi mumkin. Misol uchun, 11% foiz stavkasi bo'yicha 1,5 yil muddatga omonat ochish va bunday daromadlar butun davr davomida hisoblanishi kutiladi. Ammo shartnoma bir yildan keyin stavka qayta ko'rib chiqilishini ko'rsatishi mumkin.

Shartnomada omonat muddati tugagandan so'ng omonat bilan nima sodir bo'lishi ko'rsatilishi kerak: mablag'lar omonatchining joriy hisobiga o'tkaziladi yoki bank omonatni o'z vaqtida olib qo'yilmasa, uni xuddi shu muddatga avtomatik ravishda uzaytirish huquqiga ega. Depozitni uzaytirish shartlari dastlabki shartnomada ko'rsatilganidan farq qilishi mumkin. Agar bu vaqt ichida bankning narx siyosati o'zgargan bo'lsa, u depozitni yuqori yoki pastroq stavkada uzaytirishi mumkin.

Agar omonatchi omonatni uzaytirishni istamasa, shartnomani tuzish bosqichida avtomatik uzaytirishni o'chirib qo'ygan ma'qul. Yoki uzaytirishni rad etish uchun depozit muddati tugashidan oldin ariza yoziladi.

Yana bir muhim nuqta - shartnomani muddatidan oldin bekor qilish shartlari. Shartnomada ko'rsatilgan muddatdan oldin siz qo'ygan pulingiz kerak bo'lishi mumkin. Bunday holda, ikkita variant bo'lishi mumkin. Agar shartnomada bunday shart bo'lmasa, bank pulni muddatidan oldin qaytarmasligi mumkin. Yoki u omonatchiga jarima solidi. Lekin hisoblangan foizlarni jarima stavkasi bo'yicha qayta hisoblang, bu bazaviy foizdan ancha past bo'ladi. Uning hajmi odatda depozit shartnomasida ko'rsatiladi.

Adabiyotlar ro`yhati:

1. Батракова, Л.Г. Экономический анализ деятельности коммерческого банка : учебник для вузов.— М. : Логос, 2011.— 366 с. 19. Бойко, С.В., Куницына, Н.Н. Оценка и управление финансовой устойчивостью коммерческих банков.— Ставрополь: СКИ Мысль, 2011.— 254 с.
2. Вайн, С. Оптимизация ресурсов современного банка.— М. : Альпина Паблишер, 2013.— 200 с. 21. Вяткин, В. Н., Гамза, В. А., Маевский, Ф. В. Рискменеджмент : учебник.— М. : Юрайт, 2015.— 353 с.
3. Герасимов, Б.И., Сизикин, А.Ю. Экономический анализ менеджмента качества коммерческого банка : учебное пособие.— Тамбов : Изд-во Тамб. гос. тех. ун-та, 2005.— 116 с. 23. Димитриади, Г.Г. Риски управления банком.— СПб. : ЛКИ, 2010.— 240 с.
4. Дубова, С.Е., Бибилова, Е.А. Кредитный портфель коммерческого банка : учебное пособие.— М. : Флинта, 2013. — 128 с.